

HANDVATTEN BIJ AANBEVELING

3 STIMULEER EEN ONDERZOEKENDE HOUDING

De leidraad 'Werken aan onderwijsverbetering' ondersteunt mbo-instellingen om zich tot lerende organisatie te ontwikkelen. De leidraad is opgebouwd uit zes aanbevelingen.

In deze bijlage staan concrete handvatten die horen bij de derde aanbeveling. Met de handvatten kan het opleidingsteam vaststellen in hoeverre ze over een onderzoekende houding beschikken en hoe ze deze houding kunnen stimuleren. Ook is er een handvat waarin knelpunten beschreven zijn waar opleidingsteams tegenaan kunnen lopen en tips om daarmee om te gaan.

AANBEVELING 3 **STIMULEER EEN ONDERZOEKENDE HOUDING**

Handvat 1 **Onderzoekende houding stimuleren**

Onderstaande tabel biedt tips voor opleidingsteams om een onderzoekende houding te stimuleren. Vink aan welke elementen al van toepassing zijn.

Onderzoekende houding: wel doen	
+ Focus op het verbeteren van het onderwijs en daarmee op de leerprocessen van studenten.	
+ Reflecteer op wat goed gaat, wat nog beter kan en zoek hierbij naar oorzaken en verklaringen.	
+ Gebruik literatuur ter onderbouwing.	
+ Breng eigen onderzoeksgegevens in.	
+ Stel kritische vragen.	
+ Vraag door.	
+ Geef elkaar (ook kritische) feedback.	
+ Verwijs naar feitelijke informatie.	
+ Trek aannames in twijfel. Bijvoorbeeld aannames over oorzaken van lage prestaties.	
+ Bespreek en controleer aannames.	
+ Verdiep je in een vraagstuk en toon doorzettingsvermogen totdat je het antwoord hebt.	
+ Evalueer kritisch de eigen ervaringen en die van het team.	

AANBEVELING 3 STIMULEER EEN ONDERZOEKENDE HOUDING

Handvat 2 Instrument *Indiceren Onderzoekende houding*

Met dit instrument kan een onderwijsprofessional zelf nagaan in hoeverre hij of zij over een onderzoekende houding beschikt. Op welke aspecten heb je de basis, op welke nog niet en op welke aspecten ben je een expert? (Bron: Ros, A., *Rubric onderzoekende houding*, Fontys Hogescholen).

Aspect	Ontwikkelen naar expert in het werken met een onderzoekende houding: hoe deze ontwikkeling kan verlopen		
	Geen	Basis	Expert
1. Nieuwsgierigheid, tot inzicht willen komen	De onderwijsprofessional neemt de dingen aan zoals ze opgedragen of gepresenteerd worden, toont zich niet nieuwsgierig en stelt nauwelijks vragen.	De onderwijsprofessional toont nieuwsgierigheid, bijvoorbeeld naar keuzes in lesgeven die andere onderwijsprofessionals maken. De onderwijsprofessional stelt vragen.	De onderwijsprofessional wil bovendien graag veel weten, toont zich zeer nieuwsgierig naar het 'waarom' en 'hoe' iets werkt. De onderwijsprofessional neemt initiatieven om iets uit te zoeken, stelt vragen en zoekt dingen op internet.
2. Open houding, onderdeel willen uitmaken van een leergemeenschap	De onderwijsprofessional laat niet blijken naar collega's toe wat hij of zij werkelijk vindt en voelt, doet weinig inspanning om te integreren in het team.	De onderwijsprofessional communiceert goed naar collega's, stelt zich collegiaal op, en is duidelijk in zijn of haar verwachtingen.	De onderwijsprofessional is bovendien in staat snel te integreren in het team, staat open voor feedback van collega's en geeft feedback aan collega's op een tactvolle manier.
3. Kritisch zijn, bereid zijn tot perspectiefwisseling	De onderwijsprofessional is snel tevreden over eigen gedrag en eigen resultaten en heeft soms een eenzijdige kijk.	De onderwijsprofessional wil zichzelf voortdurend verbeteren als onderwijsprofessional. Hij of zij bekijkt situaties vanuit meerdere perspectieven en kan zich inleven in anderen.	De onderwijsprofessional gaat bovendien voortdurend na waar kansen liggen voor verbetering van de lessen, o.a. door observatie en evaluatie, en betreft daarbij ook anderen.
4. Gebruik van bronnen, nauwkeurigheid	De onderwijsprofessional neemt opvattingen snel voor waar aan, zonder na te gaan of het klopt.	De onderwijsprofessional brengt soms (vak)literatuur in bij belangrijke keuzes. Hij of zij zorgt ervoor dat eigen uitspraken kloppen.	De onderwijsprofessional maakt regelmatig gebruik van (vak)literatuur, om daarmee het eigen onderwijs te verbeteren. Hij of zij is zeer nauwgezet en verbetert soms uitspraken van anderen.
5. Vermijden van routines	De onderwijsprofessional vaart op eigen routines zonder na te gaan of deze (altijd) effectief zijn.	De onderwijsprofessional staat open voor nieuwe ideeën en aanpakken en probeert nieuwe dingen uit in de lessen.	De onderwijsprofessional reflecteert systematisch op de eigen lessen en gaat na welke aanpak het beste werkt voor welke leerlingen in welke omstandigheid.

AANBEVELING 3 STIMULEER EEN ONDERZOEKENDE HOUDING

Handvat 3 Knelpunten

Tijdens het stimuleren van een onderzoekende houding bij onderwijsprofessionals kunnen teams tegen verschillende dilemma's aanlopen. In onderstaande tabel staan in de linkerkolom een aantal veel voorkomende dilemma's die teams ervaren. In de rechterkolom staan tips om met de dilemma's om te gaan.

Knelpunt	Tips
Teamleden hebben een minimale onderzoekende houding.	• Benadruk hoe belangrijk een onderzoekende houding is voor onderwijsprofessionals. • Bespreek met teamleden welke kwaliteit jullie nastreven. • Formuleer gezamenlijk als team verbeterdoelen. • Gebruik checklists en observatie-instrumenten als hulpmiddel voor reflectie. • Stimuleer reflectieve dialoog (zie ook aanbeveling 4 'Stimuleer samen leren in het team'). • Stimuleer om samen literatuur te lezen (zie aanbeveling 5 'Benut kennis en expertise'). • Stel vragen over hoe teamleden werken en hoe het beter kan. • Stimuleer teamleden om opleidingen te volgen. • Geef podium aan teamleden die het goede voorbeeld laten zien en wees zelf ook een rolmodel. • Stimuleer dat teamleden zich verantwoordelijk voelen voor alle studenten waar het team onderwijs aan geeft.
Teamleden reflecteren onvoldoende op hun handelen.	• Vraag teamleden naar wat ze belangrijk vinden in het lesgeven, wat ze willen bereiken en wanneer hun les is geslaagd. • Analyseer met teamleden de resultaten van hun studenten en stel vast waar verbeterpunten liggen en wat dat betekent voor het handelen van de teamleden. • Vraag teamleden waarom ze op een bepaalde manier handelen, of ze ook andere manieren overwogen hebben. • Stel vragen als: 'Waar baseer je dat op?', 'Waarom denk je dat?' en 'Hoe weet je dat?' • Gebruik observatielijsten of checklists en vraag teamleden zichzelf te scoren. • Laat teamleden bij elkaar in de les kijken met behulp van een kijkkader of observatielijst. • Stimuleer teamleden om deel te nemen aan projecten, conferenties, netwerken, waardoor ze in contact komen met onderwijsprofessionals van andere scholen. • Bespreek video's van internet van een onderwijsprofessional die lesgeeft of video's van henzelf en vraag wat ze goed vinden en wat ze zelf anders zouden doen en waarom.